

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis Barzaei Herovm Helvetiorvm Epistolae

Barzaeus, Johannes

Fribvrgi Helvetiorvm, 1657

8. Heluetiae politiam & disciplinam bellicam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13014

Gallia si pergant tam magnos, Lilia, Reges
 In tam florifero prognerare solo:
 Si tam felices tulerit stirps ista Nepotes,
 (Quod sperare orbem publica jura jubet)
 Quid Regno hoc poterit, vel Majestate, vel armis,
 In mundi omniparâ clarius esse plagâ?
 Terribiles quacunq; fremant ex parte Leones.
 GALLVS hic ut cantum cœperit, horror erit.
 Hostibus horror erit: Nobis quos mutua jungunt
 Fœdera, magnificus non nisi Tutor erit.

A. B. Ita disertè *Historia Navarrae* Conradi Leonis. C. quos
 refert *historia cit. in annum Christi 1590. quo anno pugna hæc fuit*
pugnata. D. E. Afferit hæc egregiè Dion. Petavius, in argumento
Epistolæ citatus &c.

VIII.

ARGUMENTVM.

CONFœderationis Helveticæ fortunam &
 Imperium cum carpant alij, mirentur alij:
 differitur hæc Epistola breviter de civitate Nationis eius-
 dem politia, candore ac frugalitate: itemq; de disci-
 plinâ militari, & alijs quibusdam virtutibus, quæ
 veluti solidissima fulcra, potentissimæ Confœderatorum
 Reip. substituere basim, promovere vigorem, contri-
 buere incrementum, & castigatâ luxûs extranei li-
 centiâ, promittere possunt perennitatem.

IOANNES CONRADVS A BEROLDINGEN,
 Eques auratus.

CONRADO TANNER A TAVV, Equiti
 aurato, Landammanno Appenzellæ.

*De Helvetiorum Politia, & disciplinâ
 Bellica.*

P Ræcipe, non ora. Mandandi semper amico (gâsti,
 Copiâ amic⁹ habet. Quâquam id, quod amice ro-
 P Lar-

Largius ipse tuâ possis depromere, ab arcâ.
 Heluetiæ te ducit amor, Te flosque decusque
 Telluris patriæ: normam inde typumque basimque:
 Fœderis, & pactas majorum tempore leges,
 Comprênsas modicâ satagis cognoscere chartâ:
 Ut liquidum fiat, quibus olim condita fulcris
 Patria, tam læuo bacchantes turbine nimbos,
 Tot furias, tot ab hoste minas, tot ab orbe paratas
 Luserit infidias: vel quanto numine Diuûm
 Continuare suum Respublica nostra vigorem
 Quiuerit, ad quarti tam turbida tempora Seclî.

Hæc, CONRADE, tui licet aduersaria possint
 Promere Mufæi: legem nihilominus almæ
 Forsan amicitia ne me violâsse queraris,
 Seruiat ista tuo dignanter Epistola voto.
 Ne tamen ingrâtâ veterem lolligine crambem
 Ipse tibi recoquam, vocemque intendere dicar
 In melos Archilocki, curtâ te absoluo sinopsi.

Cùm nimis elatas tumefacta Superbia cristas
 Tolleret, atque humili submissa Modestia vultu,
 Ludibriam solenne foret: donante supremo
 Numine, cui certum est nunquam placuisse superbos,
 Displicuisse humiles; calcato syrmate fastus
 Cæperat Helueticum vires acquirere F O E D V S
 Tollere ceruicem, violentum è finibus hostem
 Pellere, & egregijs virtutem extendere factis.
 Propositi fuit Alpha D E V S, semperque cupitæ
 Semita Iustitiæ. Nihil hac antiquius unquam,
 Nil potuit nostris jucundius esse colonis.
 Floruit? & dulcem fortita est Patria pacem?
 Iustitiæ cunctam rexit reuerentia plebem.
 Vista fuit flammis, & acerbo Patria bello?
 Astræam insonuit; pro fulmine Martis, oliuam
 Obtulit: & blandæ cupidissima pacis, amicam,
 Iudicis arbitrio studuit componere causam.
 Fœdera composuit? Iuri conformia semper,
 Ac Themidi decreta tulit. Defensio rerum
 Mutua, & oppressi tutela, salusque popelli,
 Helueticas in tela manus, in bella lacertos,

Ægrîus

AEgrus adduxit. Si pacta & fœdera primis
 Discutias jurata Viris; cum sæua libido
 Iura daret nostris etiamnum exotica terris,
 Repperies prauæ tunc solùm indicta fuisse
 Prælia nequitia; nostrosque hoc tempore Patres
 Romano Imperio, Satrapis que à Cæsare missis
 Gessisse obsequium, solosque odisse Tyrannos,
 Dum nimis intensus subsistere nescijt arcus.

Fœdera si reperas, Cantones inter & Vrbes,
 Et cum finitimis, diuersâ ætate, Dynastis
 Conditæ: prorumpes in talia denique verba,
 Cæpit ubique DEV S primas, ASTRAEA secundas,
 Pressit & hostiles defensio iusta furores.
 Multa quidem Patriæ miraris bella, stupefque
 Vaginæ toties productum è carcere ferrum:
 Detestata, tamen, quin imò coacta videbis
 Arma, per Helueticos vibrata fuisse colonos,
 Indignis quando plebs concita restitit ausis.

Austriam & ALBERTI genitos è stirpe Camillo's,
 E gregiâ virtute Duces & ad ardua natæ
 Indolis Heroës, quàm sæpe allecta studebat
 Patria, pacificis à bello auertere pactis?
 Iudicis arbitrium, definitiuæque Iuris
 Decreta amplecti, profugamque reducere pacem,
 Hei quàm sollicito petijt submissa precatu!

Cassæ abiêre preces: annis fremuère ducentis
 Contra Suiceros, Alemanna tonitrua, Pagos.
 Bello importunum, Burgundæ gentis Achillem
 Carolum, ab armata famosum Heroa Mineruâ,
 Nonnè perhumanis Legatio seria verbis,
 Atque refundendi promissio libera damni,
 A tam præcipiti studuit reuocare phrenesi?
 Herclê ubi tranquillam Regesque Ducesque, quietem
 Sunt aspernati, lateque furentibus armis
 Heluetiam aggressi; comitata incommoda Martem
 Sunt etiam experti. Iuuat hîc memorare statutas
 A Proavis leges, quas additissima juri
 Patria ad æternam seruari iussit amissim.

Pax mundi Euphrosyne Pax gratum hominiq; Deoq;

Semper delicum, non infringatur ab ullo
 Cantone Heluetico: fera nullus prælia condat,
 Nullus in arma ruat. Martique repagula laxet:
 Iurisjurandi nî sacramenta, supremos
 Ante Magistratus sanctè trutinata, probatam
 Reddiderint causam; rerumque examine factò,
 Publica legitimum dicant suffragia bellum.

Alter in alterius tutelam ac commoda spiret
 Heluetus: iste suum sibi nanciscatur Orestem,
 Ille sibi Pyladen: habeat Patroclus Achillem:
 Sit Pythiæ Damon, sit fratri frater: amicas
 Non detrectabit, si res desideret, alter
 Addere suppetias: *pellem pro pelle*, cruorem
 Pro socio det quisque suo: sit nescia fuci
 Gratia, supremas maneatque fidelis ad aras.

Venalem quisquis, seu cymbâ, siue quadrigâ
 Vexerit annonam (siue hic oriundus ab ipso
 Sit patriæ gremio: siue hospes, & aduena) saluum
 Circumagat quacunque pedem: sit ab hospite tutus
 Institor, & cupidæ sine damno, ac fraude crumenæ,
 Securum peragat, citroque ultroque, meatum.

Heluetiorum ullus nec sit, nec fiat amici
 Pignus & arrha sui. Collatis denique signis,
 Pugnam in sanguineâ simul atque indixit arenâ
 Prætor, & alternæ coiêre in prælia turmæ;
 Dimicet Herculeo gens conterranea ritu:
 Det virtus sua cuique animum: speque ubere lauri
 Nemo Virûm titubet: popularem nemo colonum
 Deferat, & calido Bellonæ in puluere stantem
 Siue ope destituat, seu campum verrere tentet.
 Durandum Heluetio est, seu Mars truculentus aperto
 Fulminet in campo: seu vis & ahenea belli
 Machina, munitos vallo septemplice muros
 Impetat, aut celsas balistis ariêtet arces.
 Tessera talis erit: Duranti fama perennis,
 Nutanti æternum dabitur per secula probrum.

Quin etiam accepto si vulnere fiat, & ictu
 Saucius, ut læsos ultrâ exercere lacertos
 Miles, & assueto nequeat contendere ferro:

Inceptæ

Incæptæ quanquam sit corpus inutile pugnæ,
 Non tamen erumpet, nec sponte suaptè, calentes
 Destituet pugiles: donec crepitantia cessent
 Tympana, & inflato tubicen canat ore receptum:
 Id quoque, seu stantes exercitus acer in hostes
 Ventilet; obsessam seu ferro territet urbem.

Nec spolijs inhiet, nec visam inuadere prædam,
 Intempestiuâ, pubes temeraria, flammâ,
 Cogitet: assensum donec concesserit ultrò
 Prætor, & obtentam conclamet adorea palmam.
 Publica quò prædæ diuisio fiat, in unam
 Et spolijs & lucri fiat congestio massam.

Templa, DEOq; sacras ne quis contaminet AEdes,
 Lex Rhadamantheâ districtior imperat urnâ.
 Heluetiorum ergo quiscunque sit ordo, cauebit
 Cænobijs ne damna struat, ne sacra prophanet
 Atria: in expositum ne, clamuè palamuè, Sacellum
 Irruat; aut prauo stimulante Mimallonis œstro,
 Cælo auctoritas petulanter polluat aras.
 Hostica nî forsan, tali sub schemate, turba
 Cænobijs templisq; inhiet, furtimq; sub istis
 Quærat Asyla locis: Poterit sic nempe prehensam,
 Heluetiorum acies, facto moderamine, turbam
 Flectere, & armatas armis compescere dextras.
 Nulla tamen sacriluè adytis, Diuûmuè Sacellis,
 Nulla usquam augustis fiat pollutio fanis,
 Pestis & ira deûm est: terramq; axemq; Stygemq;
 Iapeti que omnes, vindictæ in tela, nepotes,
 Numinis æterni cum maiestate, laceffit,
 Sacrilegas quicunque manus in limina Diuûm
 Inijcit & Superis deuotam exaugurat AEdem.
 Ille quidem Phlegyæque trucidis, nimiumque scelesti
 AEmulus Autolyçi, tibi quondam erit, AEace, dignus,
 In lare Tartareo Tityi qui semper edacem
 Viscere pascat auem: pondusque volubile saxi
 Sisyphio squalore rotet: vel perpete pœnâ
 Voluat Auernalêm, misero cum Ixione, Sphæram.
 Tutus ab armigero sit milite, & impete, sexus
 Feminæ; vertatque sibi quicunque supremo

Heluetus opprobrio, genus hoc imbelles, vel armis
Lædere, vel fædo violare ferociter ausu.

Ergo, Hymenæe, tuis seu jam sit dedita sacris
Femina, Virgineum recolat seu corpore florem,
Militem ab infanis sit salua & libera technis.
Tentet in infirmum quid Virtus Helueta sexum?
Si tamen arreptis imitetur Amazonas armis,
Si quoque tela manu, filicesuè, facesuè capeſſat;
Si ſtruat infidias, ſi tendat ſubdola caſſes
Feminei ſentina gregis: Si porrigat hoſti
Auxiliatricem nutuè, oculouè, manuè,
Quod vaſtra nouit, opem: Vel ſi clamore moleſto
Prodere noſtratem cupiat, ſeu perdere, cætum:
Flagitij delicta luet; poteritque nocentem
Pro grauitate rei, Rhamnusia plectere peſtem.

Contemerare iſtas ſi quiſquam eſſrænis ausis
Præſumat leges (ſeu ſit de ſtirpe Menalææ.
Seu lixa è triuio, ſiue ex Magnatibus ipſis
Publius aut Tacitus) gemino ſi teſte probatum
Conſtiterit facinus: fortunam protinus omnem
Perdidit, & vitæ jacturam fecit & æris
Cuncta Magiſtratus ſibi dicet propria, ſontem
Pro meritis ad roſtra trahet, ſumetque decentes,
Pro perpetrato flagronis crimine, pœnâs.

Et quia vita hominis, fortunæ obnoxia telis,
Ancipitem verſare rotam, magnæque videtur
Æmula militiæ: dum ferrea ſæcla perennes
Progenerant rhonchos; dum rara eſt gratia fratrum,
Vix gener à ſocero, vix hoſpes àb hoſpite tutus:
Inter & Heluetios ſi quondam jurgia Pagos
Diſſona profiliant, Genſque inuictiſſima bello
In ſua, teligerâ, conſpiret viſcera, dextrâ,
Exemplo Auſonidum: naſcenti pabula flammæ
Ocyûs, antè, ſuas quàm tollet ad æthera vires,
Subtrahat ingenuâ Patriæ prudentia curâ:
Ne populum inuictâ qui non niſi victor arenâ
Externæ toties jam contudit ora Meduſæ,
Inteſtina ſuo perimat Medea veneno. d.

Iſta quidem gracili ſic declarata Camænâ

Regula

Regula quam patrius sanxitque tulitque Senatus,
 Donec ab armiferâ fuit obseruata cateruâ,
 Concomitantem habuit, per tot discrimina rerum,
 Cunctipotentis opem; meruitque hinc inde celebres,
 Quos vel Melpomene tragico suffulta cothurno
 Personet, & Phœbo canat insufflata, triumphos.

Tempora si pacis trutines, quid honestius unis
 Obtigit Heluetijs? Quæ gens studiosior æqui?
 Grator in Superos, rectique tenacior usquam?
 Scintillat teneris fomes pietatis ab annis,
 Et cum materno potatur lacte, decorus
 Iustitiæ succus. Vefana superbia, & hydrops
 Tristis auaritiæ, feruorque insulsus habendi;
 Liuensque ambitio, fastusque tumorque vetustos
 Nescijt Heluetios: amor hosce timorque Tonantis,
 Et sine fraude fides, & prudentissima cordis
 Rexit simplicitas. Modico contenta paratu
 Mensa dapes tribuit, quæ crimine & arte careret.
 Condiret patrij quàm lexque saporque salini;
 Quæ luxus Siculos, & quæ Sybaritica nunquam,
 Fercula quæsisset: quod patria rura, gregesque,
 Quodque Ceres operosa dabat, suppleuit opimas
 Sicaniæ cœnas, ac prandia stulta Neronis.
 Et tamen hospitio peregrinum excludere, magni
 Instar erat sceleris: secura hodieque Viator
 Compita, & humanos sortitur ubique colonos.
 Vix terrâ inuenias, quanquam ultima Bætra peragres.
 Cura peregrinis ubi tanta ministret egenis.
 Quæuè magis foueat tectos centonibus artus.

Iupiter humanæ rursus sub imagine formæ
 Si mutare larem, socioque Hermete pararet,
 Pauperis assumptâ Mopsiue Codriue lacernâ,
 Visere Terrigenas: quanquam Cereremque, stipemque,
 Hospitijque sacrum caperet vix uspiam honorem;
 Helueticas certè si demum inuiseret oras,
 Baucis ubiq; frequens, & creber ubiq; Philemon
 Exciperet blando sacra mendicabula vultu.
 Vt mirum non sit, si, qui coluere, colantur:
 Helueticæ si in templa casæ, vepretaque in hortos

Hispida, & illustres caulæ mutantur in aulas.

Hæc populi lex est; Dare dextram cuique, sinistram
Nemini, & ad rectum disponere cuncta tenorem.

Degenerem sed enim merito nunc jure *Mimesin*

Odimus, & nostri cacoëthen carpimus æui.

Quòd nisi depositâ vigilans solertia laruâ

Passim irrepentes exauçtoraret abusus;

Exueret veteres hodierna Lubentia laudes.

Frugales Curios, & parci fercla Zenonis,

Portentosa nouâ tentant abolere laginâ

Prandia Luculli. Pretiosa resurgit Apici

Lautia, & Assyriæ fumant hinc inde culinæ,

Lenulus aut *Cicero*, *Fabiusq;* aut *Piso*, frequentes

Non onerant quadras. Auri renouatur orexis,

Pullulat Ambitio: paulatim & candor auitus

Nigrescit, ac Virtus, quæ compertissima nostris

Arrha fuit Proavis, jam in pube senescit & alget.

Incircumcisi passim tolerantur Hebræi:

Simplicitas antiqua labat: vilescit amictus

Pristinus, ac ludens nimium bacchatur ineptis

Proteus in caligis: & quidquid futile demum

Experta est alibi jam castigata *Mimesis*,

Approbat, ac stabiles pedetentim vertit in usus.

Hoc, inquam, patrio gliscens cacoëthes in horto,

Ne profecturas possit, venientibus annis,

Figere radices: solidum ne extinguere florem:

Neuè illaudatos tolerando licentiùs ausus,

Sternere damnosæ fulcrumque basimque ruinæ:

Cura Magistratûs, veterum reparatio morum,

Tuque, Tuique pares, clauum, CONRADE, tenentes

Lege etiam clamante cauent: nisuque virili,

In sibi commissâ quinis tellure, caebunt;

Ne sua deformi desint cataplasmata pforæ;

Extera ne perdat genuinum excetra decorem;

Calcato Crassus ne jure euisceret Irum;

Major inhumano ne glutiat ore minorem;

Improba pestiferum ne gestet abusio sceptrum

Vtque statutarum custodia seria legum

Augeat HELVETIAE veneranda encomia, sicque

Laudemus

Laudemus veteres, ut eorum utamur & annis.

A. B. Constant hæc omnia ex scriptoribus rerum Helueticarum. C. Insinuantur hæc decreta à Simlero l. 1. f. 183. Recensentur verò singula in Chron. Capit. Hafneri: quæ quidem à Ciuitatibus Helueticis statuta fuere Anno Christi 1393. D. intimat hæc clarè Simlerus citatus f. 174. &c.

IX.

ARGUMENTVM.

Coronidem operi imponat eximia gentis Helueticæ corona, F. Nicolaus Asceta: ut spissiori Epistolarum presentium caligini lumen aliquod impertiatur ab illo D. DEI seruo, qui inter senticeta Helueticæ, quasi stella matutina in medio nebule emicuit, orbemq; & vitæ sanctioris exemplo, & oris modestissimi verbo illustravit. Prioris synopsis in Epistola V. pertexuit, de posteriori suprema hæc tractabit, exponetq; salubria quædam dogmata, quibus ipse in Comitijis Stanzij, Helueticorum Proceres, ad concordiam, integritatem, atq; constantiam fuit adhortatus, Anno Christi 1481. Petrus Hugo in Vita ejusdem. c. 9. & 14. Ioan. Ioach. Eichhorn. c. 15. &c.

NICOLAUS DE FLVE, Eremita Subsiluanus.

HELVETIIS.

De Parænesi eiusdem, facta ad Helueticos Stanzij congregatos &c.

Ille ego dumosæ grandæuior incola filuæ
 Infimus Helueticus vermis & umbra soli:
 Quin & projecta terrarum vilior algâ,
 Dignantur nimis quem tamen astra bonis.